

Zinātnes Vēstnesis

Latvijas Zinātnes padomes, Latvijas Zinātņu akadēmijas un Latvijas Zinātnieku savienības laikraksts

8 (508)

ISSN 1407-1479

2016. gada 25. aprīlis

Apbalvojumi LZA locekļiem

Par nopelniem Latvijas valsts labā:
Triju Zvaigžņu ordeņa II šķira:
LZA goda locekļiem diriģentam **Andrim Nelsonam** un komponistam **Raimondam Paulam**.
Triju Zvaigžņu ordeņa III šķira:
LZA korespondētājlocekļi profesori **Dr.oec. Irinai Pilve-rei**.
Triju Zvaigžņu ordeņa IV šķira:
LZA ārzemju loceklim **PhD Pēterim Paulam Bolšaitim**.

Atzinības krusta III šķira:
LZA korespondētājloceklim profesoram **Dr.sc.comp. Guntim Arnicānam**,
LZA korespondētājloceklim profesoram **Dr.geogr. Oļģertam Nikodemum**.
Atzinības krusta IV šķira:
valsts emeritētajam zinātniekam **Dr.sc.ing. Kārlim Timmermanim**.

Sveicam jubilārus!

6. aprīlī – LZA īsteno locekli **Ēvaldu Mugerūviču**
8. aprīlī – LZA korespondētājlocekli **Andri RUBENI**
9. aprīlī – LZA ārzemju locekli **Ernstu NEIZVESTNIJU**
16. aprīlī – LZA goda locekli **Pēteri VASKU**
19. aprīlī – LZA goda doktoru **Georgu JANKOVSKI**
21. aprīlī – LZA īsteno locekli **Maiju KŪLI**
21. aprīlī – LZA īsteno locekli **Andri ZICMANI**
27. aprīlī – LZA goda doktoru **Rūdolfu DUMBRAVU**
28. aprīlī – LZA īsteno locekli **Jāni VOLKOLĀKOVU**
29. aprīlī – LZA īsteno locekli **Jāni BĒRZIŅU**
Ad multos annos!

Latvijas Zinātņu akadēmija

Austrijas apbalvojums Latvijas filozofam

14. aprīlī Austrijas vēstnieks Latvijā Arads Benko (attēlā pa labi) pasniedza augstu apbalvojumu – Austrijas Goda krustu zinātnē un mākslā LZA korespondētājloceklim, LU filozofijas profesoram **Igoram Šuvajevam**, atzīmējot viņa lielo ieguldījumu Latvijas un Austrijas attiecību stiprināšanā un izcilā psihoanalītiķa Zigmunda Freida vārda atpazīstamības veicināšanā.

J. Brenča foto

Latvijas Zinātņu akadēmijas un AS "Latvijas Gāze" balva

Sadarbojoties Latvijas Zinātņu akadēmijai, AS "Latvijas Gāze" un nodibinājumam "Rīgas Tehniskās universitātes Attīstības fonds" tiek izsludināts konkurss balvām zinātnē. Tiks piešķirtas divas balvas ievērojamiem zinātniekiem un radošiem praktiķiem gāzes, siltumtehnikas un ar tām saistītās ķīmijas tehnoloģijas nozarēs un sirds ķirurģijas, kardioloģijas un orgānu transplantācijas zinātnēs par izcilu darbu kopumu vai mūža veikumu attiecīgajā nozarē, kā arī divas balvas doktorantiem gāzes un siltumtehnikas tehnoloģijas un kardioloģijas un orgānu transplantācijas zinātnēs.

1. Vispārīgie noteikumi.

1.1. Pretendentus balvu konkursam var izvirzīt Latvijas Zinātņu akadēmijas locekļi, Latvijas zinātnisko institūtu padomes, AS "Latvijas Gāze", Latvijas universitāšu senāti un fakultāšu domes.

1.2. Konkursa kārtībā tiks piešķirtas kopā 4 balvas:

1.2.1. Gāzes, siltumtehnikas un ar tām saistītās ķīmijas tehnoloģijas nozarēs par mūža devumu EUR 3600 apmērā un jaunajam zinātniekam EUR 1200 apmērā;

1.2.2. Kardioloģijas un orgānu transplantācijas zinātnēs par mūža devumu EUR 3600 apmērā un jaunajam zinātniekam EUR 1200 apmērā.

2. Pretendentiem jāiesniedz:

2.1. Motivēts izvirzītāja iesniegums;
2.2. Ziņas par pretendentu (*Curriculum vitae*), norādot darba mēģa adresi, telefonu, personas kodu, elektroniskā pasta adresi;
2.3. Izvirzītāja vai pretendenta parakstīta iesniegtā darba (darbu) anotācija latviešu valodā (darba nosaukums arī angļu valodā);
2.4. Izvirzītā darba (darbu kopas) aprakstošā un grafiskā daļa, ja ir publicēts iespēstā veidā.

1. Pretendentiem 2. punktā minētie dokumenti vienā eksemplārā jāiesniedz LZA zinātniskajā sekretariātā Akadēmijas laukumā 1, 2. stāvā, 231. istabā, Rīga, LV-1524 līdz 2016. gada 15. maijam, ievietojot dokumentus slēgtā, aizlīmētā aploksnē ar norādi "Latvijas Zinātņu akadēmijas un AS "Latvijas Gāze" balvu konkursam", kā arī elektroniski (ar ieskenētām parakstu lapām) jānosūta uz alma@lza.lv un fonds@rtu.lv.

LZA Pavasara pilnsapulce 2016. gada 7. aprīlī

LZA prezidenta Ojāra Spāriša runa

Augsti godātā akadēmiskā saime: LZA akadēmiķi, ārzemju, goda un korespondētājlocekļi, Latvijas augstskolu rektori, goda doktori, zinātnisko institūtu vadītāji, LZA goda mecenāti, mūsu sabiedrotie un darba turpinātāji – Latvijas Jauno zinātnieku apvienības pārstāvji, Latvijas Republikas Saeimas deputāti, Izglītības un zinātnes, Zemkopības, Ekonomikas un Veselības ministriju vadošie darbinieki, godātie kolēģi!

Šodien pāiet četri gadi, kopš es pirmoreiz stājos Jūsu priekšā, un man ir daudz saviļņojoša, ko Jums sacīt: **pirmkārt**, pateicība par toreiz parādīto godu ar vienlaikus uzticēto atbildību, kura man tika dāvāta avansā un kuru man ir nācies piepildīt ar garām un grūtām dienām nebūt ne vienkāršajā zinātnes administrēšanas darbā starp Latvijas politiskās un administratīvās elites, kā arī zinātnes izcilības pārstāvjiem. Un tie esat Jūs, kuru priekšā es uzdrošinos stāties atkārtoti, argumentējot savu soli ar pārliecību, ko šajos gados esmu vēl vairāk nostiprinājis. Proti, ka Latvijas Zinātņu akadēmija pēc valstiskās neatkarības atjaunošanas ar Jūsu visu līdzdalību arī savā 70. gadskārtā turpina pastāvēt kā akadēmiskās izcilības centrs, kura tradīciju pamatā ir pārliecība un godprātīgs darbs zinātnē balstītas sabiedrības veidošanā un nesavtīga vēlēšanās savu akadēmisko kvalifikāciju realizēt valsts ekonomiskajai izaugsmei vislabvēlīgākajā veidā. **Otrkārt**, iepazīstot darbībā Latvijas valsts likumdevējas un izpildvaras struktūras un mehānismus, kā arī ar to darbināšanu saistītās personas, trīs ar pusi gadu komandā ar Jums esmu uzturējis nemitīgu dialogu gan ar likumdevējas, gan izpildvaras pārstāvjiem par zinātnieku tiesībām un iespējām mūsu zemē ar maksimālo atdevi realizēt savu intelektuālo potenciālu. Šim dialogam, kā jau reālajā dzīvē, ir bijušas mainīgas sekmes, taču esmu pārliecināts, ka Jūs esat pamanījuši, ka runājot Jūsu vārdā un Jūsu interešu aizstāvībā, Latvijas Zinātņu akadēmija ir uzturējusi aktīvu pozīciju un centusies to veikt ar laikmetam atbilstošu valodu, līdzekļiem un metodēm.

Pēc manām domām, šāds ceļš ir turpināms, īstenojot pagājušā gada Rudens pilnsapulcē pieņemto "LZA darbības stratēģiju 2015–2020. gadam" un kā galvenos stratēģiskos mērķus aizstāvēt, **pirmkārt**, nacionālās zinātnes kadru saglabāšanu un skaitlisko palielināšanu kā valsts intelektuālo kodolu, bez kura nav iespējama zinātnē balstītas sabiedrības tālāka pastāvēšana, **otrkārt**, argumentētā dialogā ar varas pārstāvjiem rosināt valsts vadītājus palielināt **nacionālo** finansējumu fundamentālo pētījumu veikšanai kā dabaszinātnēs, tā arī humanitārajās un sociālajās zinātnēs. **Treškārt**, par svarīgu stratēģisku mērķi uzskatu LZA iestāšanos par inovatīvu pētījumu tehnoloģiskās pārneses nodrošinājumu Latvijas zinātnes un ražošanas sekmīgākas sadarbības veidošanai. **Ceturtkārt**, veicināt starptautisko sadarbību zinātnisko pētījumu veikšanai, zinātniskās pieredzes bagātināšanai un arī tik nepieciešamajai līdzdalībai starptautiskā finansējuma piesaistē. Un, **piektkārt**, uzturēt aktīvu pozīciju jauno zinātnieku paaudzes iesaistīšanai zinātnes popularizēšanas un zinātnes dzīves vadišanas darbā. Par garantiju tam varētu kļūt jau ievadītās sarunas ar Izglītības un zinātnes ministru Kārli Šadurski par Jaunās akadēmijas veidošanu pēc Vācijas Nacionālās zinātņu akadēmijas *Leopoldina* parauga.

Lai gan viens no LZA mērķiem ir akadēmiskās izcilības kā augstākās raudzes intelektuālās vērtības pārstāvošu personību identifikēšana un virzīšana pa zinātniskās karjeras pakāpieniem, tomēr LZA kā organizācija savu misiju vislabāk spēj veikt komandas darbā. Katram laikam ir savi uzdevumi un to veikšanai katrs laiks nominē savus darītājus. Arī LZA neizbēgami notiek paaudžu maiņa. Esmu gandarīts, ka turpmāko četrus gadus darbam ar Jūsu palīdzību ir izdevies uzrunāt izcilas personas, kuras Jūs pazīstat kā ievērojamus zinātniekus un organizatorus, un kurām Jūs esat gatavi uzticēt LZA struktūrvienību vadību. Ar LZA mājaslapas un laikraksta "Zinātnes Vēstnesis" palīdzību esmu jau darījis zināmus viņu vārdus, un Jums ir bijusi iespēja lasīt galveno pretendentu iecerētās darbības tēzes. Pagaidām tās atspoguļo ikviena akadēmiķa individuālo redzējumu uz darāmajiem darbiem, bet komandas darbā tām ir lemts iegūt saskaņotus un mērķtiecīgi virzītus gribas un darbības raksturu.

Esmu gandarīts par organizatorisko neatlaidību un talantu iepriekšējā periodā sekmīgi apliecinājušo Lauksaimniecības un meža zinātņu, kā arī Humanitāro un sociālo zinātņu nodaļu vadītāju – akadēmiķu **Baibas Rivžas** un **Raitas Karnītes** – pāņākumiem un līdzīgi nodaļās apvienotajiem zinātniekiem izsaku savu pateicību par gatavību veikt enerģiju nozaru zinātnes dzīves koordinēšanai. Ar tikpat lielām cerībām raugos uz Fiziķu un tehnisko zinātņu nodaļas organizatorisko atdzīvošanos un vēlu nodaļai akadēmiķa **Jāņa Spigulja** vadībā veidot aktīvu domu apmaiņas platformu. Pateicoties akadēmiķim Raimondam Valteram par ilggadīgu un sekmīgu Ķīmijas, bioloģijas un medicīnas nodaļas vadīšanu, izsaku ticību nodaļas tālredzībai un tās turpmākajai vadībai izvēloties LZA korespondētājlocekļa **Pētera Trapenciera** kandidatūru.

Ritmiska darba nodrošinājumam stratēģiski svarīgs ir ģenerālsēkretāra amats, kura plašās pilnvaras un funkcijas ir paredzētas LZA Statūtos, un tās ir rūpes par nodaļu, Senāta un pilnsapulci lēmumu izpildi, biroja darba pārraudzība un operatīvo uzdevumu koordinācija. Šos pienākumus es vēlos uzticēt akadēmiķim **Andrejam Siliņam**, kuram šī būtu atkārtota atgriešanās ģenerālsēkretāra amatā, bet ar Latvijas Zinātnes padomes vadīšanā un LZA darbā sakņotai pieredzi un atbildības sajūtu. Statūti paredz iespēju ievēlēt divus viceprezidentus, kuru atšķirīgā zinātniskā darba sfēru pārstāvēniecība, akadēmiskā kvalifikācija, organizatoriskās darbības virzieni un vēriens, griba un prasme uzrunāt kā zinātnieku auditoriju, tā valsts politiskos vadītājus dotu iespēju gan celt zinātnes prestižu, gan tuvināt uzņēmējdarbībai zinātniskās inovācijas. Tieši šādā nolūkā esmu aicinājis LZA vadības komandas darbā piedalīties akadēmiķus ar starptautisku vērienu: kardioloģu, konsorcijs BIRTI Padomes priekšsēdētāju un LU profesoru **Andreju Ērgli** un speciālistu inovatīvu celtniecības un polimēru materiālu radīšanā, RTU Teorētiskās mehānikas un materiālu pretestības katedras profesoru **Andreju Krasņikovu**. Tuvojoties valsts dibināšanas simtgadei, Pasaules latviešu zinātnieku kongresam akadēmiķa **Tālava Jundža** plašā starptautiskā darbība ir garantija starptautisku zinātnisko kontaktu nodrošinājumam un sevišķi diasporas zinātnieku iesaistīšanai valstiski nozīmīgu pētniecisku projektu veikšanā.

Turpinājums – 2.lpp.

Latvijas Zinātņu akadēmijas un SIA "ITERA Latvija" balva

Sadarbojoties Latvijas Zinātņu akadēmijai (LZA), SIA "ITERA Latvija" un nodibinājumam "Rīgas Tehniskās universitātes Attīstības fonds" izsludina konkursu balvu piešķiršanai ievērojamiem Latvijas zinātniekiem un praktiķiem par izcilu veikumu vai mūža devumu vides, zemes un ģeogrāfijas zinātnēs, kā arī par nozīmīgu vides izstrādes sistēmu veicināšanu.

1. Vispārīgie noteikumi.

1.1. Pretendentus balvu konkursam var izvirzīt LZA locekļi, Latvijas zinātnisko institūtu padomes, SIA "ITERA Latvija", Latvijas universitāšu senāti un fakultāšu domes.

1.2. Konkursa kārtībā tiks piešķirtas 2 balvas, katra 3000 EUR (pirms nodokļu nomaksas) vērtībā ievērojamiem Latvijas zinātniekiem un radošiem praktiķiem par izcilu veikumu vai mūža devumu vides, zemes un ģeogrāfijas zinātnēs, kā arī par nozīmīgu vides izstrādes sistēmu veicināšanu.

2. Pretendentiem jāiesniedz:

2.1. Motivēts izvirzītāja iesniegums;
2.2. Ziņas par pretendentu (*Curriculum vitae*), norādot darba mēģa adresi, telefonu, personas kodu, elektroniskā pasta adresi;
2.3. Izvirzītāja vai pretendenta parakstīta iesniegtā darba (darbu) anotācija latviešu valodā (darba nosaukums arī angļu valodā);
2.4. Izvirzītā darbs (darbu kopa), ja tāds ir publicēts iespēstā veidā.

3. Pretendentiem 2. punktā minētie dokumenti vienā eksemplārā jāiesniedz LZA zinātniskajā sekretariātā Akadēmijas laukumā 1, 2. stāvā, 231. istabā, Rīga, LV-1524 līdz 2016. gada 15. maijam, ievietojot dokumentus slēgtā, aizlīmētā aploksnē ar norādi "Latvijas Zinātņu akadēmijas un SIA "ITERA Latvija" balvu konkursam", kā arī elektroniski (ar ieskenētām parakstu lapām) jānosūta uz alma@lza.lv un fonds@rtu.lv.

LZA Pavasara pilnsapulce 2016. gada 7. aprīlī

Turpinājums no 1.lpp.

Domāju, ka mēs visi varam nešaubities par viņa spēju sekmīgi tikt galā ne vien ar Baltijas Studiju un pētniecības centra vadību, bet arī ar ārlietu sekretāra amata pienākumiem.

Es izsaku pateicību saviem kolēģiem līdzšinējā komandas darbā par dzīves gudrību, koleģiālu iecietību un augstākās raudzības zinātnieku cienīgu erudīciju, kas ir tik nepieciešamas īpašības komandas saliedētai rīcībai un nosprausto mērķu sasniegšanai un novēlu veselību tiem (un it īpaši – **Jurim Ekmanim**, **Jurim Jansonam**), kuri veselības stāvokļa dēļ nevarēja šodien būt pilnsapulcē. Tāpat kā ikviens no Jums es paļaujos uz akadēmiķa **Jāņa Stradiņa** tālredzību un zināšanās balstīto pieredzi, kas nepieciešama Senāta kā aktuālu problēmu analīzes un diskusiju platformas pēctecīgai vadīšanai. Izsakot pateicību līdzšinējam LZA Fonda priekšsēdētājam akadēmiķim **Jānim Bērziņam** par ilggadīgu un precīzu darbu, ar pilnīgu uzticēšanos šo darbu varu aicināt uzticēt akadēmiķim **Bruno Andersonam**, savukārt akadēmiķi **Juri Krūmiņu** aicinu tikpat atbildīgi un perfekti turpināt vadīt LZA Uzraudzības padomi arī nākamos četrus gadus.

Par galveno ieguvumu šajos iepriekšējos četros gados varu uzskatīt LZA darbības aktivizēšanos, kura nebūtu iespējama bez Senāta locekļu un aktivāko akadēmiķu, augstskolu rektoru, institūtu vadītāju atbalsta, kas ļauj justies droši, jo, runājot sporta terminoloģijā, mums ir izveidojies gan stabils plašāzātais komandas sastāvs, gan piepildīts ir arī rezervistu soliņš. Ar šādu potenciālu ir iespējams prognozēt un vadīt procesus, plānot darbu arī uz priekšu, nevis tikai bezpalīdzīgi reaģēt uz sekām, jo, kā jau sākumā sacīju, LZA interesēs ir proaktīvs dialogs ar visa veida saimnieciskajām, politiskajām un administratīvajām struktūrām, kuru atbildībā ir ekonomiskās attīstības sekmēšana, bet zinātne – tās instruments.

Mēs liekam lielas cerības uz sadarbību ar Izglītības un zinātnes ministriju ministra **Kārļa Šadurska** personā, tieši tāpat kā

ar Augstākās izglītības, zinātnes un inovāciju departamenta vadītāju **Agritu Kiopu**, kuri paši ir personības ar augstāko zinātnisko kvalifikāciju un no kuru valstiskās domāšanas un rīcības ir atkarīga Valsts pētījumu programmu ritmiska īstenošana, starptautiski fondēto līdzekļu pārdale, kā arī savlaicīgi uzsākts ceļš uz valsts budžeta īpatsvara palielinājumu zinātniskās darbības nodrošinājumam. LZA jaunā komanda paredz panākt sinerģisku efektu sadarībā ar Valsts izglītības un attīstības aģentūru un tās vadītāju **Ditu Traidās** kundzi, no savas puses piedāvājot zinātnes projektu administrēšanā palīdzību nozaru ekspertu grupu veidošanā, kas ir nepieciešams kvalificētājam projektu izvērtējumam. Tā kā lielākā daļa akadēmiķu ir saistīti ar augstskolām, tad LZA ir vitāli ieinteresēta aktīvi atbalstīt Latvijas Zinātnes padomes, Rektoru un Augstākās izglītības padomes centienus starptautiski konkurētspējīgas izglītības un zinātnes politikas īstenošanā. Ņemot vērā arī tagadējā premjerministra **Māra Kučinskā** enerģisko nostāju valsts pārvaldes trūkumu novēršanā un efektīva valsts budžeta struktūras veidošanā, vēlos apļiecināt, ka LZA turpinās aktīvi darboties Latvijas Pētniecības un inovācijas stratēģiskajā padomē, realizējot savas tiešās pakļautības funkciju un sniedzot premjerministram un valdībai ierosinājumus rīcībspējīgas zinātnes politikas un stratēģijas veidošanai. Un noslēgumā, ko vēlējos uzsvērt šīs nozīmīgās dienas sakarā, attiecināms uz Latvijas Zinātņu akadēmijas Goda mecenātiem, uzņēmumiem – sponsoriem, fondiem, privātiem ziedotājiem un atbalstītājiem. Jūsu atbalsts gan jaunajiem, gan pieredzes bagātajiem zinātniekiem ar pēmijām, balvām un stipendijām ir nenovērtējams, jo tas ne tikai stimulē zinātnieku izvērzi un pārbaudīt arvien jaunus inovatīvo pētījumu hipotēzes, bet arī stiprina zinātnes prestižu šodienas skolnieku – nākamā zinātnieku un sabiedrības apziņā. Par to Jums visiem paldies un mūsu no jauna apļiecinātā gatavība turpmākam uz mērķi orientētam darbam!

LZA ģenerāļsekretāra Valda Kampara pārskats par LZA darbību 2015.gadā secinājumi

Īpašs gads Latvijas zinātnē, kurā tika atzīmēta Latvijas akadēmiskās zinātnes divsimtgade, starptautiskais Gaismas gads, organizēti Raiņa un Aspazijas 150. dzimšanas dienas atcerei vēlti pasākumi. Šo pasākumu laikā tika uzsvērtas mūsu vēstures vērtību izpratnes un saglabāšanas lielā nozīme, atzīnīgi vērtēta visu zinātnes nozaru sasniegumi, zinātnieku neatlaidīgais un pašizliedzīgais darbs.

Tika aizvadīti nozīmīgi pasākumi pētniecības partneru pieņemšanai, zinātnisko pētījumu internacionalizācijai un globālās sadarbības tīklošanai, kā arī Letonikas VI kongress.

Promocijas darbu aizstāvēšanas kopējais skaits saglabājās augsts (ap 270), bet Latvijas lielāko augstskolu infrastruktūras attīstība ļauj cerēt, ka tas varētu vēl pieaugt reizē ar tehnoloģijas pārneses un zinātnes komercializācijas īpatsvara palielināšanos.

Neskatoties uz LZA, LVP un Pētniecības un inovāciju stratēģijas padomes pastāvīgajiem atgādājumiem Saeimai un valsts izpildvarai par iespējamajām katastrofālajām sekām, Zinātniskās darbības likums netika pildīts, bet starptautisko fondu apguve tika aizkavēta, kas izraisīja zinātnes finansēšanas pārtraukumus, zinātniskā potenciāla nepilnīgu izmantošanu un talantīgu cilvēku aiziešanu no Latvijas zinātnes.

LZA saimnieciskajā darbībā gads iezīmējās gan ar neraksturīgām veiksmēm (jauni lifti, ugunsdrošības signalizācija, iespēja LZA iekļūt cilvēkiem ar īpašām vajadzībām), gan ar neraksturīgu neveiksmi – nepārdomāta līguma ar SIA "Rīgas koncertzāle" seku likvidēšanu. LZA rīcībā joprojām nav Lielās konferenču zāles, tā cieš zaudējumus un ir iestigus tiesvedības procesos.

Debates

Akadēmiķe Baiba Rivža

Cienijamie kolēģi,

Es vēlos runāt par trim mums svarīgiem, bet sāpīgiem jautājumiem un aicināt jauno LZA vadību aktīvi par tiem iestāties.

Pirmkārt, valsts emeritēto zinātnieku (VEZ) statuss. Rindā uz VEZ statusu ir tuvu pie 60 izcilie zinātniekiem, kurā daži 2017. gadā būs jau 10 gadus. Es esmu ļoti satrukta par to, ka šogad Izglītības un Zinātnes ministrija nepiešķir finansējumu jaunām vakancēm, kas bija jādara saskaņā ar LR Ministru kabineta 2010. gada 27. jūlija Noteikumiem Nr. 692. "Valsts emeritētā zinātnieka statusa piešķiršanas kārtība" Valsts emeritēto zinātnieku padomei, kuras darbību nodrošina Latvijas Zinātņu akadēmija (Noteikumu 4. pants un IZM Līgums par LZA darbības finansēšanu 2016. gadā – p. 1.1.7) katru gadu jānosaka valsts emeritēto zinātnieku kvota un tā jānosaka ar LR Izglītības un zinātnes ministriju.

Krīzes laikā 5 gadus emeritētā zinātnieka statuss netika piešķirts. Sakarā ar zinātniskās darbības ierobežoto finansējumu, sākot no 2009. gada 1. janvāra IZM pārtrauca finansējumu VEZ nosaukuma piešķiršanai; no 2010. gada 1. janvāra VEZ ikmēneša mūža granti tika samazināti no Ls 200 līdz Ls 150 (EUR 213,43). Tikai 2014. gadā VEZ statusa piešķiršana tika atjaunota un 2014.gadā. IZM piešķir atvērtas 30 vakances, 2015. gadā – 25 vakances. **2016. gadam papildus finansējums VAZ statusa noteikšanai atkal netika piešķirts un jaunas vakances netika atvērtas!** Un tas ir situācijā, kad LR Finanšu ministrija uzsver, ka ekonomika ir augšupejas periodā, ar plānoto IKP pieaugumu 3,2% apmērā! Bez visa tā, VAZ statuss ir valsts cieņas parādīšana saviem izcilākajiem cilvēkiem.

Es aicinu Zinātņu akadēmijas vadību mūsu kopsapulces vārdā vērsties pie Saeimas Izglītības, zinātnes un kultūras komisijas vadītājas Ilzes Viņķeles kundzes, izglītības un zinātnes ministra Kārļa Šadurska kunga, un arī pie ietekmīgās Saeimas Budžeta un finanšu (nodokļu) komisijas, ko vada profesors Jānis Vucāns, kā arī pie ministru prezidenta Māra Kučinskā kunga, lai 2017. gadā tiktu papildus piešķirtas vismaz 30 vakances, kas papildus prasītu 44 820 EUR.

Otrs jautājums ir zinātnieku un akadēmisko mācībspēku algas.

Krīzei sākoties, zinātnieku un mācībspēku algas tika uz pusi samazinātas.

Krīze, paldies Dievam, pārvarēta, bet par algu atgriešanu pirmskrīzes līmeni vai vismaz plānu, kā tas tiks darīts, nav neviena vārda. Lai gan daudzās Eiropas valstīs, krīzei beidzoties, šādi plāni tika izstrādāti un mācībspēku algas ir atgrieztas pirmskrīzes līmenī. Man prieks, ka Šadurska kungs, kā mēs šodien dzirdējām, vismaz sācis runāt par šo ļoti nopietno problēmu. LR Finanšu ministrija ir prognozējusi 2016. gadā vidējo algu 858 EUR, 2017. gadā – 905 EUR un 2018.gadā – 955 EUR. Tas ir krietni vairāk nekā docentam (mācībspēks ar grādu) un ir tuvu asociētā profesora algai. Ja skolotāja alga ģimnāzijā būs ap 1000 EUR, tad mūsu algas ir nesamērojamas! Šīs algu jautājums ir steidzīgi jārisina!

Trešais jautājums ir jaunais zinātnes klasifikators. Esošais zinātnes klasifikators tiks pieskaņots OECD klasifikācijai, un te man jārunā meža nozares zinātnieku vārdā, kuri ir sašutusi, ka meža nozare, kas ir mūsu tautsaimniecības un eksporta pamats, zinātnes klasifikatorā nav minēta pat kā atsevišķa apakšnozare, tā ietverta Lauksaimniecības un veteriņāro zinātņu nozarē, Lauksaimniecības, mežzinātnes un zivsaimniecības apakšnozarē.

Es lūdzu kopsapulci un LZA vadību ņemt vērā šos argumentus diskusijā ar IZM un lūdzu kopsapulces atbalstu vēstules sagatavošanai vismaz par valsts emeritētajiem zinātniekiem un nosūtīšanai LR Saeimai, Ministru prezidentam un Izglītības un zinātnes ministrijai. Es ceru, ka kopīgiem spēkiem mēs spēsim šos jautājumus sakustināt un arī atrisināt!

LZA goda doktors Edvins Karnītis

Labvakar, cienījamie klātesošie!

Vispirms man jānodod Ministru prezidenta sveiciens izturīgākajiem, ar atvairošanos, ka viņš to nedara personīgi. Taču jūs visi esat dzirdējuši, kādas karstas aktivitātes šobrīd ir sakarā ar valdības rīcības plānu, un, manuprāt, tieši šobrīd pie Ministru prezidenta ir Šadurska kungs ar savas ministrijas rīcības plānu. Tāpēc viņš ir atlicis daudzas vizītes un daudzas tikšanās.

Vēstījums, kuru es gribētu jums nodot, ir sekojošs: ņemot vērā to, ka Kučinskā kungs ilgus gadus ir bijis Saeimas Attīstības apakškomisijas un pēc tam Ilgtspējīgas attīstības komisijas priekšsēdētājs, viņš labāk par daudziem citiem iepriekšējiem Ministru prezidentiem redz sakarības starp nozariem, atsevišķām virzībām, sakarības starp tautsaimniecību, izglītību, zinātņi, veselību utt. Tāpēc viņš uzsvēr vizuālāto sadarbību starp ministrijām, to viņš mēģina iedibināt ministriju darbā, jo kā mēs labi zinām, prakse vienmēr ir bijusi – mana ministrija, mana muīza, viss, kas ir ārpus tās, īpaši nesatrauc. Otrs uzsvars ir konkrētība rīcības plānos, kur vajadzētu būt ne tikai "veicināsim un attīstīsim", bet kur būtu jābūt, kā šo veicināšanas rezultātu kvantificēsim un izmērīsim. Apmēram tādi paši uzsvari ir arī apmēram pusotra mēneša ilgās diskusijās gan premjera tuvākajā komandā, gan ar ieinteresētām personām par pētniecības ciešanu sadarbību un lielāku atdevi tautsaimniecībai un sociāli ekonomisku efektu – proti, ko tas dod cilvēka dzīves kvalitātei.

Vairākus gadus atpakaļ tika izveidota biedrība BIRTI, kas nāca ar priekšlikumu izstrādāt platformu Latvijas augstākās izglītības, zinātnes un inovācijas konkurētspējas pieaugumam; daži no jums tur ir piedalījušies. Tagad ir mēģinājums intensificēt ir radikāli pilnveidot šīs platformas veidošanu aspektā, kuru šodien dzirdēju gan no Vucāna kunga, gan Akadēmijas prezidenta un ģenerāļsekretāra, proti – par zinātnes plašāku soli un pagriešanos praktisko rezultātu virzienā, nodrošinot reālu ieguvumu tautsaimniecībai. Runa ir par augstākās pievienotās vērtības preču, pakalpojumu un procesu attīstību un īstenošanu gan augsto un vidējo tehnoloģiju nozarēs, gan arī mūsu ekonomikai tradicionālajās nozarēs. Rivžas kundze tikko pieminēja mežu, es pieminēšu augsni un citus dabīgos resursus, kuras izmanto mūsu tradicionālās nozares. Atcerēsimies, ka šīs nozares veido mūsu ekonomikas lauvas tiesu, un katra kustība šajās nozarēs nozīmē lielu ekonomisko un cilvēcisko efektu.

Tātad mērķis ir sasniegt praktiskus, izmērāmus, kvantificējamus rezultātus — pieaugumu IKP un budžetam, labi atalgotas darba vietas, pieejamākus veselības pakalpojumus, augstāku iekšējo un ārējo drošību, produktu eksportspēju, ieskaitot izglītības, medicīnas un tamlīdzīgu pakalpojumu eksportu, ārējo investīciju piesaisti. Tāpēc šī platforma var tikt uzskatīta kā pasākumu kompleks, kuri vērsti uz pētniecības un inovācijas finansēšanas modeļa pilnveidošanu, uz visu resursu pārvaldības un koncentrācijas optimizēšanu, motivējot visas aktivitātes un visus dalībniekus uz rezultātu. Kā visām lielām programām, sekmīgai to īstenošanai ir vajadzīgs īstermiņa efekts, lai neticīgi varētu redzēt rezultātus apmēram gada līdz pusotra gada laikā. Vidējā termiņā ES fondu kapitālieguldījumi sāks dot atdevi, taču ilgtermiņā pēc 2023.gada, kad beigsies šī perioda Eiropas fondi, būs vajadzīga programmas aktualizācija.

Piedāvājumā redzams, ka visas nozares varētu sadalīt vairākos tematiskos segmentos. Lielajām universitātēm ar savu kapacitāti vajadzētu uzņemties vadību un koordināciju kādā no šiem segmentiem. Runājot par zinātniskā potenciāla koncentrāciju, jāpastiprina jau iesāktās darbības, kas ir notikušas šajā virzienā, droši vien tās vajadzētu intensificēt. Vajadzīgas aktīvākās darbības privāto zinātnisko institūciju iesaistē, pirmkārt, tas attiecas uz Transporta un sakaru institūtu.

Cilvēkresursi ir pirmais un pats svarīgākais aspekts minētajā virzībā. Doktoru skaits iet mazumā, zinātnieku skaits mazumā. Vajadzīgs ir studentu skaita pieaugums tehnoloģiskajās un inženierzinātņu nozarēs, un šeit mēs neglābjami nonākam arī pie jautājuma par vidējās izglītības kvalitāti. Mēs esam koncentrējušies uz skolotāju algām, kas, protams, ir kritisks jautājums skolotāju saimei, bet tie, kuri strādā augstākajā izglītībā, labi zina, kādi ir vidusskolas absolventi. Tie, kuri to nezina, var paskatīties datus, kas ir vispārpieejami: 2015.gadā centralizētā matemātikas eksāmena rezultātu vidējā atzīme ir 4,3; saprotiet paši, ko tas nozīmē. Otra problēma — kā "izzveiot" talantus no lauku skolām?

Pētnieku motivācija pievērsties rūpnieciskiem pētījumiem. Man patik Kalviņa kunga teiktā intervijā pirms divām dienām – ja zinātniekam saka, ka viņam jāraksta raksts, viņš raksta rakstu, un ja viņam saka, ka viņam jādara kaut kas praktisks, tad viņš dara kaut ko praktisku. Kāda varētu būt motivācija vairāk pievērsties rūpnieciskai pētniecībai, nevis tikai rakstiem? Raksti ir laba lieta, kaut gan pēdējā laikā ir konstatēts arī, ka savienojot uzņēmuma intereses ar ES fondu uzstādījumiem, publicēšanai ir radušās diezgan lielas pretrunas. Ar jūsu palīdzību visi kopā domāsim, kā pētnieku motivāciju virzīt.

Finansējums. Šis vārds pēc statistikas ir visvairāk lietotais vārds šodien — nepietiekamais bāzes finansējums. cik būs palielinājums, kā tur parādīsies pieminētie miljoni. Taču atcerēsimies vēl vienu ciparu, kuru Ministru prezidents minēja vakar – fiskālā telpa iniciatīvām nākošajā gadā ir 50 miljoni kopumā. Bet vakar veselības ministrs Belēviča kungs teica, ka 33 miljonus mums vajag medicīnai, šodien tika minēti daudzi miljoni izglītībai un zinātnē, pieskaitām klāt visu pārējo – kopā sanāk 10 reizes lielāka summa, 500 miljoni, uz ko šodien ministri pretendē. Skatīsimies reāli: ja atdevē no pētījumu ieviešanas būs aprunāta nevis tikai marketinga līmenī (ja ieguldām zinātnē euro, atpakaļ dabūjam ļoti daudz), bet pilnīgi konkrēti pierādīta un parādīta cīparos (šajā pētījumā esam ieguldījuši tik un tik, ieguvumi ir tādi un tādi), tad valdībai būs daudz lielāka motivācija investēt zinātnes bāzes finansējumā. Taču Eiropas fondi šobrīd ir jau stipri sadalīti, teikt, ka tur kaut kas ir jāpārdaļa, šobrīd ir riskanti, jo tad tie nebūs pieejami ne tikai no nākamā gada, bet noteikti vēl vienu gadu.

Vēl viens jautājums – biznesa motivācija. Bizness principā ir gatavs, bet tam vajag zināmus atvieglojumus, stimulus utt., jo daudz vienkāršāk ir taisīt spekulatīvo biznesu, tur nauda apgrozās mēneša laikā, kamēr inovāciju biznesā tas aizņēms gadus un piedevām ir daudz lielāks risks. Valdība skatīsies, kā uzņēmējus stimulēt. Ministru prezidents ir ar mieru uzsākt diskusijas pat par divām "svētām" jomām, kuras nekad nav aizzīmotas un proti – publiskā iepirkumā panākt priekšrocības vietējiem ražotājiem, kas manā skatījumā varētu būt ļoti liels ieguvums, un otrkārt, *off-set* vai citu principu ieviešana iepirkumos iekšējai un ārējai drošībai, lai arī tur parādītos mūsu inovatīvie produkti.

Tehnoloģisko resursu koncentrēšanai ir ideja par modernās tehnoloģiskās infrastruktūras, kura mums jau ir iegādāta par iepriekšējo periodu fondu līdzekļiem, kolektīvu izmantošanu ar pilnīgi atvērtu pieeju visiem. Tālāka tehnoloģiju koncentrācija ir veicama tajās vietās, kur mūsu intelektuālā kapacitāte ir lielāka, un specifisku tehnoloģiju koncentrācija vietās, kur ir augsta nišas kapacitāte. Taču jebkurā gadījumā rīdzinieki var izmantot infrastruktūru Ventspilī, daugavpilietis Rīgā utt., tai skaitā uzņēmēji un pat ikviens valsts iedzīvotājs ar atbilstošu kvalifikāciju. Protams, paredzot koordinētus iepirkumus, lai nauda tiktu izmantota efektīvi.

Nekustamais īpašums un būvniecība. Dažiem gribas pēc iespējas vairāk uzbūvēt. Ideja par to, ka valdība varētu garantēt daudzus simtus miljonu lielu kreditu ar atdošanu 20 gados, acīm redzot neīstenošs. Tā ideja jāmet pie malas, jo nevar uzlikt mūsu nākamajai paaudzei maksāt par mūsu notērēto. Paši redzat, cik ātri budžets pieaug.

Turpinājums – 3.lpp.

LZA Gustava Vanaga balvas laureāts Māris TURKS

Šī gada 7. aprīlī LZA Pavasara pilnsapulcē Gustava Vanaga balvu ķīmijas zinātnēs pasniedza LZA īstenajam loceklim Mārim Turkam par darbu kopu "Jaunu metožu un produktu izstrāde bioorganiskajā un heterociklisko savienojumu ķīmijā".

2016.gada decembrī paliks 10 gadi kopš Māris Turks pēc doktorantūras studijām (2000–2005) Lozannas Federālajā Tehniskajā universitātē (EPFL), Šveicē, profesora Pjēra Vožela (*Pierre Vogel*) vadībā un pēc doktorantūras asistenta darba EPFL (2005) un Stenforda universitātē, ASV (2006) ir atgriezies Latvijā un strādā Rīgas Tehniskās universitātes (RTU) Materiālzinātnes un lietišķās ķīmijas fakultātē (MLKF). Ķīmijas bakalaura grādu (ar izcilību) M.Turks ieguva Latvijas Universitātē (1998), bet Inženierzinātņu maģistra grādu ķīmijā (ar izcilību) – Rīgas Tehniskajā universitātē (2000.gadā); 2001.gadā viņš *Ecole Polytechnique, Palaiseau* (Francijā) ieguva Eiropas maģistra grādu ķīmijā (*DEA Multinational de Chimie Moléculaire*). Tagad Māris Turks ir RTU MLKF Bioloģiski aktīvo savienojumu ķīmijas tehnoloģijas katedras profesors un kopš 2010.gada decembra – RTU Organiskās ķīmijas tehnoloģijas institūta direktors.

Jau studiju laikā Māris Turks iesaistījās pedagoģiskajā un zinātniskajā darbā, strādājot kā asistents RTU (1995–2000) un kā laboratorijas darbu asistents EPFL, Šveicē (2001–2004). Māra Turka interese par ķīmiju raisīja viņa ķīmijas skolotāja Zaiga Sakne Jelgavas 2. vidusskolā, bet par zinātnieku viņš izaudzis LZA goda doktores, RTU MLKF profesores Ērikas Bizdēnas vadībā. Professore Ē.Bizdēna izaudzinājus veselu plejādi lielisku ķīmiķu, to skaitā Olafu Dauguli, Ēriku Rozneru, Andi Šlaitas, Vilni Liepiņu, Helmāru Šmitu, Natāliju Usačovu.

Lai gan jau pirms 10 gadiem daudz tika runāts par finansālu atbalstu jaunajiem zinātniekiem, īstenībā tāda nebija: tikai pateicoties slimības rezultātā ietaupītajai profesora gada algai, Bioloģiski aktīvo savienojumu ķīmijas tehnoloģijas katedrai beidzot radās iespēja uzaicināt Māri Turku no ārzemēm atgriezties Latvijā pasniedzēja darbā savā dzimtajā katedrā. Laimīgā kārtā drīzumā sekoja treknie gadi ar cerībām uz zinātnes un izglītības uzplaukumu, taču sapnis izrādījās īss un nācās dzīvot realitātē. Māris Turks enerģiski, ar aizrautību un ar optimismu stājās preti grūtībām, un pēdējos 6 gados, kopš viņš ir Organiskās ķīmijas tehnoloģijas institūta (OĶTI) direktors, ir sasniegts augsts līmenis zinātniskajā darbā – būdama viena no vismazākajām struktūrvienībām universitātē, OĶTI nesējā starptautisko ekspertu

zinātnes novērtējumā izrādījās viena no izcilākajām. OĶTI par Eiropas projektu un pašu nopelnītajiem līdzekļiem ir renovētas daudzas telpas – laboratorijas, reaģentu noliktava, darba un atpūtas telpa studentiem (kurā atrodas arī studentu dāvanas viņu profesoram – klavieres un novusa galds).

Māra Turka vadībā strauji uzplauka studentu zinātniskais darbs – institūta telpās studenti rosās no agra rīta līdz vēlam vakaram. Tam, protams, seko arī sasniegumi – šajos gados kopš Māris Turks strādā RTU, daudzi viņa vadībā izstrādātie maģistra darbi saņēmuši LZA apbalvojumus: Emilijas Gudrīniece balvu ķīmijā un ķīmijas tehnoloģijā ir ieguvuši Vitālijs Rjabovs par darbu "Saharopeptīdu un to triazola izostēru struktūrelementi" (2010.gadā), Pāvils Ostrovskis par darbu "Jauni C(3) un C(4)–modificēti furanožu atvasinājumi ogļhidrātu konjugātu sintēzei" (2011.gadā), Jevgeņija Mackeviča par darbu "Jaunu 1,2,3–triazolil–glikohibridu sintēze" (2013.gadā), Jevgeņija Lugiņina par darbu "Maikla un 1,3–dipolārās ciklopievienošanās reakciju sekvence modificētu ogļhidrātu sintēze" (2014.gadā), Evija Rolava par darbu "No ogļhidrātiem atvasinātu aminospiru sintēze un pielietojums" 2015.gadā, Daniels Posevins par darbu "Ritera reakcija šķidrā sēra dioksīdā" (2016.gadā).

M.Turka vadībā doktora grādu ieguvuši Vitālijs Rjabovs ("Jaunu karbopeptīdu un to triazolanalogu sintēze un otrējo struktūru izpēte"), kurš 2014.gadā par šo darbu saņēma AS "Olainfarm" piešķirto Solomona Hillera vārdā nosaukto ķīmijas zinātņu doktora balvu par sasniegumiem organiskajā sintēzē, un Irina Novosjolova ("Ditriazolilpurīnu nukleozīdu struktūras un reaktivitātes izpēte"); doktorantes Jevgeņija Lugiņina un Alla Petrenko pašlaik vēl izstrādā savus promocijas darbus. Kopumā RTU nostrādātajos gados M.Turka vadībā izstrādāti 28 bakalaura darbi un 13 maģistra darbi. Māra Turka humoru raksturo studentu dotais apzīmējums "romantiskais sadists" un viņam uzdevinātais laboratorijas halāts ar profesora miļāko teicienu "Nemuldi, ej strādā!", kā arī viņa paša ironiskais apgalvojums "Esmu pats maigums" – 2009.gadā studenti bija savu profesoru izvirzījuši apbalvojumam "Latvijas lepnums".

M.Turks ir atbildīgs par vairākiem mācību priekšmetiem: "Ārstniecības vielu ķīmija un tehnoloģija", "Organisko savienojumu attīrīšana un analīze", "Zinātniskie semināri specializācijā", "Ķīmijas eksperimenti un demonstrējumi", "Bioloģiski aktīvo savienojumu ieguves tehnoloģijas", kā arī piedalās priekšmetu

"Organiskās sintēzes izmeklētas nodaļas", "Modernā organiskā ķīmija", "Heterociklisko savienojumu ķīmijas izmeklētas nodaļas" pasniegšanā.

Māris Turks daudz laika velta organizatoriskajam darbam: viņš ir RTU Zinātnes padomes loceklis, RTU MLKF Domes loceklis, RTU promocijas padomes RTU P-01 loceklis, LZA eksperts nozarēs: Ķīmija un Ķīmijas inženierzinātne, LZA Dabaszinātņu un matemātikas ekspertu komisijas loceklis, Latvijas pārstāvis Eiropas Ķīmijas un molekulāro zinātņu asociācijas Organiskās ķīmijas nodaļā, Rīgas Tehniskās universitātes Zinātnisko Rakstu (Sērija 1: Materiālzinātne un Lietišķā Ķīmija) redkolēģijas loceklis, redaktora vietnieks žurnālā "Chemistry of Heterocyclic Compounds" (no 2015).

M.Turks bijis vairāku ERAF un starptautisko projektu vadītājs, kā arī daudzu LZA, IZM, RTU zinātnisko projektu vadītājs – pašlaik viņš ir LZA pētnieciskās sadarbības projekta 14.0593 "Jaunu aģentu izstrāde pretvēža un antimikrobiāli terapijai" apakšprojekta vadītājs (2014–2017) un Lietuvas–Latvijas–Taivānas projekta "Synthesis of novel (deaza)purine–triazole conjugates and applications of their fluorescent properties" Latvijas projekta vadītājs (2015–2017). M.Turka zinātniskie sasniegumi 2010.gadā tika novērtēti ar apbalvojumu RTU Gada Jaunais zinātnieks.

M.Turks pašlaik ir viens no jaunākajiem LZA akadēmiķiem (LZA korespondētājloceklis no 2011.gada, kopš 2014. gada – LZA īstenais loceklis).

RTU MLKF Bioloģiski aktīvo savienojumu ķīmijas tehnoloģijas katedras vadītāja, profesore **Māra Jure**

Notikusi VPP EKOSOC-LV 2. posma rezultātu publiskā apspriešana

22. martā Latvijas Zinātņu akadēmijas Senāta zālē notika VPP EKOSOC-LV 2. posma rezultātu publiskā apspriešana. Apspriedē piedalījās projektu vadītāji un pētnieki, kuri uzstājās ar ziņojumiem par 2. posmā veiktajiem pētījumiem un paveiktā darba rezultativajiem rādītājiem.

Sēdē piedalījās arī programmas uzraudzības padomes pārstāvji: Latvijas Zinātnes padomes priekšsēdētājs, akadēmiķis **Andrejs Siliņš**, akadēmiķe **Raita Karnīte**, LZA Ekonomikas institūta vadītāja **Nina Linde**, Transporta un sakaru institūta rektors **Igors Graurs**. Apspriedē apmeklēja un aktīvi piedalījās diskusijās Studiju un zinātnes administrācijas pārstāve **Inguna Paredne**, Zemkopības ministrijas pārstāve **Ilze Slokenberga**, Izglītības ministrijas pārstāve **Velta Balseviča** u.c.

Atklājot sēdi, LZA viceprezidents **Tālavjs Jundzis** uzsvēra valsts pētījumu programmu lielo nozīmi universitāšu kopdarbības veicināšanā un aicināja turpmāk šo sadarbību attīstīt arī starp pašām Valsts pētījumu programmām. Akadēmiķe **Raita Karnīte** atzīmēja programmas izteikti starpdisciplināro tematiku, EKOSOC-LV spējis apvienot ekonomistus, makroekonomistus, nozaru ekonomistus, biznesa vadības speciālistus, mārketinga speciālistus, politologus, sociologus un publiskās pārvaldes speciālistus. Karnītes kundze atzinīgi vērtēja programmas organizāciju un vadību, kā arī programmas pētnieku augstās darba spējas, kas ļāva jau 2. posmā pārsniegt vairākus plānotos rezultativos rādītājus.

Programmas vadītāja akadēmiķe **Baiba Rivža**, stāstot par 2. posma veikumu, uzsvēra, ka visiem pētījumiem ir izstrādāts teorētiskais pamatojums un pētījumu metodoloģija, ir uzsākti empiriskie pētījumi, veiktas aptaujas un fokus grupu diskusijas, kā arī ievākti un analizēti statistiskie dati. Ir uzsākta un tiek veikta padziļināta pētāmo objektu analīze. Programmas uzraudzības padomes loceklis, akadēmiķis **Andrejs Siliņš** aktīvi piedalījās katra projekta apspriedē, uzdodot būtiskus jautājumus un rosinot zinātnisko diskusiju par līdzsvarotu un ilgtspējīgu tautsaimniecības attīstības redzējumu. Programmas izvērtēšanā ar saviem rakstiskiem atzinumiem ir piedalījušies arī ārzemju eksperti: profesori **Ralfs Eamets** un **Tiū Paas** no Tartu universitātes Igaunijā, kā arī asociētā profesore **Leona Stašova** no *Hradec Králové* universitātes Čehijā. Latvijas pašvaldību savienības priekšsēdētājs **Andris Jaunsleinis** atzīmēja veiksmīgo sadarbību starp partneriem, kā arī atzinīgi novērtēja jauno zinātnieku un pētnieku iesaisti pētījumos.

Kopumā programmas veikums tika augsti novērtēts un pētījumi atzīti par savlaicīgiem un aktuāliem. Turpmākie programmas izstrādājumi saistīti ar visu projektu devuma apvienošanu kopīgā, zinātniski pamatotā tautsaimniecības transformācijas vizijā. Viens no būtiskiem soļiem šajā virzienā ir EKOSOC-LV foruma "Gudra izaugsme. Izaicinājumi un risinājumi" organizēšana 2016. gada 3.–4. novembrī.

LZA LMZN zinātniskā sekretāre
Dr.oec. Viktorija Zaļūksne

Notiek aktīvs darbs pie EKOSOC-LV foruma "Gudra izaugsme. Izaicinājumi un risinājumi" organizācijas

Š.g. 12. aprīlī norisinājusies pirmā EKOSOC-LV darba sanāksme, kura speciāli veltīta EKOSOC-LV foruma "Gudra izaugsme. Izaicinājumi un risinājumi" norisei 2016. gada 3. un 4. novembrī. Darba sanāksmē piedalījās foruma organizatoriskā grupa, kurā bija pārstāvēti visi projekti. Dalībnieki diskutēja par foruma programmu un plenārsēdes dalībnieku sastāvu, referātu tēmu ievirzi, kā arī vienojās par svarīgajiem datumiem un organizatoriskā darba koordināciju.

Tā kā programmas ietvaros pētītais tēmu loks ir vispusīgs un plašs, viens no lielākajiem izaicinājumiem ir vienota un koordinēta redzējuma veidošana uz tautsaimniecības transformācijai svarīgiem jautājumiem.

Programmas vadītāja **Baiba Rivža** risinājumu saskata aizvien ciešākā projektu savstarpējā sadarbībā un integrācijā, kā arī vienotā darbā pie kopīgiem pasākumiem. Šādā veidā plānotais Forums, Forumu rakstu krājuma izdošana, kura plānotā sadarbībā ar zinātnisko žurnālu "Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis" un Forumu ietvaros veidotā stenda referātu izstāde ir būtiski praktiskie soļi daudzo pētījumu virzienu apvienošanā tematiskos blokos. Izvērtējot programmas otrā posma zinātnisko veikumu un strādājot jau pie trešā posma uzdevumu izpildes ir saskatāmi projektu saskares punkti. Tie dod pamatu apvienot spēkus trīs galveno pētniecības bloku: **teļpiskā attīstība** (projekti: 5.2.3.;5.2.8.;5.2.9.), **ekonomiskā attīstība** (projekti: 5.2.1.;5.2.2.;5.2.7.), **sabiedrības attīstība** (projekti: 5.2.4.;5.2.5.;5.2.6.) padziļinātai izstrādei, rodot arī atspoguļojumu tiesiskā regulējuma izmaiņās, kuru izpētei veltīts projekts 5.2.10.

Visi 10 projektu pārstāvji gatavi ieguldīt enerģiju un prasmi, lai Forums būtu notikums Latvijas zinātnes dzīvē.

LZA LMZN zinātniskā sekretāre
Dr.oec. Viktorija Zaļūksne

Izsludina pieteikšanos Zemkopības ministrijas konkursam "Sējējs 2016"

Pieteikumus nominācijai grupā "Zinātne lauku attīstībai" jāiesniedz Latvijas Lauksaimniecības un meža zinātņu akadēmijā (LLMZA), Rīgā, Akadēmijas laukumā 1, 204. kabīnetā līdz **2016. gada 30. jūnijam**, darba dienas no plkst. 10.00–16.00 vai iepriekš saskaņojot ierašanos pa telefonu 28274267.

Vairāk informācijas mājaslapā www.llmza.lv sadaļā konkursi

Debates

Turpinājums no 2.lpp.

Ja tiks pieņemti Saeimā šobrīd jau iesniegtie un it kā visiem pieņemamie Augstākās izglītības likuma grozījumi par visu nekustamo īpašumu nodošanu augstskolām, tādā gadījumā varētu būt runa par kredītu šo īpašumu tirgus vērtības apjomā uz dažiem gadiem, kuru laikā īpašumi tiktu pārdoti, aizvietojot tos ar jaunām būvēm. Tam ir zināms risks koeficients, taču tāda apmaiņas operācija varētu būt būvēšanai vai renovācijai. Var būt runa par galvotu kredītu atsevišķam projektam gadījumā, ja biznesa plāns iztur auditu, un ja ir pilnīga garantija par to, kad inovācijas un valorizācijas rezultātā biznesa plāns ir spējīgs nodrošināt pietiekamu peļņu aizdevuma atmaksai. Valdība nebūs ar mieru iet uz vēl vienu "Metalurga" tipa epopeju. Pārējais viss var būt būvēts tikai no tiem fondiem, kas mums ir.

Labai platformas pārvaldībai būtu jāapvieno zinātniekus un valsts institūcijas. Mēs redzam ļoti lielu šodien vēl nepieņemtas Ekonomikas ministrijas ieinteresētību šādā virzībā, var saprast, kāpēc, ņemot vērā, ka ekonomikas ministrs ir Ministru prezidenta biedrs. Ir jūtama Zemkopības ministrijas un Veselības ministrijas ieinteresētība, ņemot vērā, ka divas lielās augstskolas ir to ietvarā. Nākamnedēļ Ministru prezidents sāks konkrētas sarunas ar ministriem un ar tiem lielo augstskolu pārstāvjiem, kuri varētu būt koordinatori atsevišķos platformas segmentos.

Nobeidzot es vēlreiz gribu uzsvert to, kas šodien jau tika teikts par slīcēju glābšanu. Tā ir veda lieta, jo jebkura valdība labāk redzēs, ka ieguldījumi nāk atpakaļ taustāmā veidā, jo tās rociņa kļūs dāsnāka.

Paldies par uzmanību!

LZA LMZN hronika martā un aprīlī

Martā LMZN un LLMZA locekļi aktīvi strādāja pie Lauku izmēģinājumu un laboratoriju eksperimentu skates plānošanas un organizēšanas 2016. gadā. Ik gadu skati rīko LR Zemkopības ministrija sadarbībā ar LZA LMZN un LLMZA. Skates tiks uzsāktas 22. aprīlī Latvijas Valsts Mežzinātnes institūta "Silava" un turpināsies līdz 14. jūlijam. Kopumā plānots apskatīt 13 lauksaimniecības zinātniskos institūtus un zinātnes centrus. Konkursa rezultāti tiks paziņoti 2016. gada 3. novembrī pasākumā Ražas svētki "Vecauce 2016".

Nodaļā noritēja organizatoriskais darbs pie Latvijas Zinātņu akadēmijas un Latvijas tirdzniecības un rūpniecības kameras kopīgā pasākuma "Pirmā Zinātnieku uzņēmēju kontaktbirža "Zinātnieks satiek uzņēmēju", kurš plānots 15. aprīlī. Tika apzināti un aicināti dalībnieki, sastādīta pasākuma programma, notika aktīva sadarbība ar tirdzniecības un rūpniecības kameru.

7. aprīlī nodaļas priekšsēdētāja Baiba Rivža uzrunāja LZA pavasara pilnsapulces dalībniekus par jautājumu sakarā ar valsts emeritēto zinātnieku nosaukuma piešķiršanu jaunajiem kandidātiem. Tika iegūts pilnsapulces atbalsts sagatavot LZA vēstuli "Par Valsts emeritēto zinātnieku mūža grantu finansējumu 2017. gadam". Pašlaik nodaļā notiek gatavošanās 8. Sēlijas kongresam, kurš notiks Jaunjelgavā 2016. gada 27. maijā. Kārtējā LZA LMZN un LLMZA prezidija kopsēde plānota 2. maijā.

LZA LMZN zinātniskā sekretāre
Dr.oec. Viktorija Zaļūksne

IN MEMORIAM

Latvijas Zinātņu akadēmijas
viceprezidents

Juris Ekmanis

(1941.02.12 – 2016.09.04)

9. aprīlī savā 75. mūža gadā pēc smagas slimības aizsauls ceļos aizgājis ilggadīgais Latvijas Zinātņu akadēmijas (LZA) prezidents (2004–2012) un Fizikālās enerģētikas institūta direktors (1989–2014), Eiropas Zinātņu un mākslu akadēmijas akadēmiķis un LZA viceprezidents Juris Ekmanis. Daudzus gadus un daudzus amatos viņš koordinēja zinātnes dzīvi neatkarīgajā Latvijā un bija iemantojis zinātnieku sabiedrības cieņu ar savu nosvērtību, daudzpusīgo erudīciju un prasmi diplomātiski nokārtot samilzušas problēmas, uzturēt dialogu un veicināt Baltijas valstu zinātnieku sadarbību.

Jura Ekmaņa darbību zinātnes organizēšanā lielā mērā noteica viņa fiziķa profesija, teicamā izglītošanās un sevis pilnveidošana. Savulaik viņš absolvēja tagadējo 1. Rīgas Valsts ģimnāziju (1959), LVU Fizikas un matemātikas fakultāti (1964), strādāja kādreizējā Salaspils Atomreaktorā un ZA Fizikas institūtā pie profesora Kurta Švarca. Abas savas disertācijas aizstāvēja Tartu (attiecīgi 1973. un 1984. gadā). Vēl padomju laikā ilgstoši papildinājās ASV (Kornela un Kalifornijas universitātēs), stažējās arī Kanādā un Lielbritānijā. Pirmie pētījumi bija saistīti ar pusvadītāju materiāliem, dielektriķiem un radiācijas defektiem jonu kristālos. Kopš 1987. gada viņš pievērsās enerģētikai. Jura Ekmaņa redzes lokā Fizikālās enerģētikas institūtā bija enerģijas efektivitātes un energosistēmu attīstības jautājumi Latvijā.

Aizgājēja zinātniskajā kontā bija ne mazums atzīnīgi novērtētu pētniecisku publikāciju, taču neatkarīgās Latvijas apstākļos viņš vairāk pievērsās zinātnes organizēšanai, būdams Latvijas Zinātņu akadēmijas Fizikas un tehnisko zinātņu nodaļas priekšsēdētājs (1991–2004), LZA viceprezidents (1994–2004, 2012–2016), LZA prezidents (2004–2012), Latvijas Zinātnes padomes priekšsēdētājs (1997–1998, 2002–2007), Latvijas Augstākās izglītības padomes priekšsēdētāja vietnieks (2000–2008) un tās loceklis līdz aiziešanai mūžībā, kā arī neskaitāmu citu atbildīgu pienākumu veicējs augstākās izglītības un zinātnes jomā.

Juris Ekmanis apbalvots ar Triju Zvaigžņu ordeni (2009) un saņēmis daudzus citus apbalvojumus un pagodinājumus. Darbabiedru un kolēģu mīlestība pavadīs Juri Ekmani mūžības ceļos.

Sit tibi terra levis!

Latvijas Zinātņu akadēmija

KONKURSS

Latvijas Lauksaimniecības universitāte
izsludina pretendentu konkursu
EIŽENA OSTVALDA
vārdiskai balvai mežzinātnē.

Konkurss veltīts Eižena Ostvalda 165 gadu atcerei.

Balvu piešķir reizi mūžā no zinātnieku kolektīva izvirzītam vadošajam zinātniekam. Balvas laureāts saņem diplomu un vienreizēju izmaksu profesora mēnešalgas apmērā viens tūkstotis viens simts septiņdesmit pieci eiro).

Pretendentus balvas konkursam var izvirzīt Latvijas Lauksaimniecības universitātes (turpmāk – LLU) fakultāšu domes, Latvijas Lauksaimniecības un Meža Zinātņu akadēmijas (turpmāk – LLMZA) locekļi, zinātnisko institūtu zinātniskās padomes.

Balvu piešķir konkursa kārtībā, balstoties uz šādiem kritērijiem:
ieguldījums mežzinātnes nozares attīstībā pasaules un Latvijas mērogā;
zinātniskās publikācijas vispārārtzitos zinātniskos izdevumos (t.sk. Scopus un Web. of Science datubāzēs).

Balvas pretendentiem jāiesniedz pieteikums LLU Zinātnes un projektu attīstības centrā, Jelgavas pili, 189.telpā, Lielā ielā 2, Jelgava, LV–3001, tālrunis 63005685 līdz **2016. gada 10.maijam**, pievienojot šādus dokumentus:

1. LLU fakultāšu domes, LLMZA locekļu, zinātnisko institūtu zinātnisko padomju ieteikumu, kurā dots koncentrēts balvas pretendenta darba vērtējums un zinātnieka raksturojums;
2. pretendenta zinātniskās darbības kopsavilkumu;
3. zinātnisko publikāciju sarakstu;
4. autora dzīves un darba gājumu (Curriculum vitae).

LLU Zinātnes un projektu attīstības centrs saņem un apkopo balvas konkursam iesniegtos dokumentus un iesniedz balvas konkursa komisijai (izveidota ar zinātņu prorektora rīkojumu) izvērtēšanai.

Balvas izmaksas veic LLU AF, pamatojoties uz komisijas lēmumu.

KONKURSS

Latvijas Lauksaimniecības universitāte
izsludina pretendentu konkursu
JĀŅA ĀBOLIŅA
vārdiskai balvai inženierzinātnē, pārtikas zinātnē

Konkurss veltīts Jāņa Āboliņa 110 gadu atcerei.

Balvu piešķir reizi mūžā no zinātnieku kolektīva izvirzītam vadošajam zinātniekam. Balvas laureāts saņem diplomu un vienreizēju izmaksu profesora mēnešalgas apmērā viens tūkstotis viens simts septiņdesmit pieci eiro).

Pretendentus balvas konkursam var izvirzīt Latvijas Lauksaimniecības universitātes (turpmāk – LLU) fakultāšu domes, Latvijas Lauksaimniecības un Meža Zinātņu akadēmijas (turpmāk – LLMZA) locekļi, zinātnisko institūtu zinātniskās padomes.

Balvu piešķir konkursa kārtībā, balstoties uz šādiem kritērijiem:
ieguldījums pārtikas zinātnes nozares attīstībā pasaulē un Latvijas mērogā;
zinātniskās publikācijas vispārārtzitos zinātniskos izdevumos (t.sk. Scopus un Web. of Science datubāzēs).

Balvas pretendentiem jāiesniedz pieteikums LLU Zinātnes un projektu attīstības centrā, Jelgavas pili, 189.telpā, Lielā ielā 2, Jelgava, LV–3001, tālrunis 63005685 līdz **2016. gada 10.maijam**, pievienojot šādus dokumentus:

1. LLU fakultāšu domes, LLMZA locekļu, zinātnisko institūtu zinātnisko padomju ieteikumu, kurā dots koncentrēts balvas pretendenta darba vērtējums un zinātnieka raksturojums;
2. pretendenta zinātniskās darbības kopsavilkumu;
3. zinātnisko publikāciju sarakstu;
4. autora dzīves un darba gājumu (Curriculum vitae).

LLU Zinātnes un projektu attīstības centrs saņem un apkopo balvas konkursam iesniegtos dokumentus un iesniedz balvas konkursa komisijai (izveidota ar zinātņu prorektora rīkojumu) izvērtēšanai.

Balvas izmaksas veic LLU AF, pamatojoties uz komisijas lēmumu.

Aizstāvēšana

2016. gada 12. maijā, plkst. 16.00 Latvijas Universitātes Ķīmijas fakultātē, Jelgavas ielā 1, 701. telpā, LU Ķīmijas zinātņu nozares promocijas padomes atklātā sēdē

IVETA PUGAJEVA

aizstāvēs promocijas darbu: **"Masspektrometrisko metožu izstrāde un pielietojums Maijāra reakcijas produktu noteikšanai pārtikas produktos"** ķīmijas doktora zinātniskā grāda iegūšanai.

Recenzenti: *Dr. habil. chem.* Māris Kļaviņš; *Dr. chem.* Viesturs Kreicbergs; prof. *Dr. habil. Vitautas Mickevičius.*

Ar promocijas darbu var iepazīties Latvijas Universitātes bibliotēkā, Raiņa bulvārī 19.

2016.gada 18. maijā plkst. 14.00 notiks LU Juridiskās zinātnes nozares krimināltiesību, kriminālistikas un operatīvās darbības teorijas apakšnozares promocijas padomes atklātā sēdē (Rīgā, Raiņa bulv.19, 8. auditorijā), kurā promocijas darbu tiesību doktora zinātniskā grāda iegūšanai aizstāvēs

VADIMS KALAŠNIKOVŠ.

Tēma: **"Kriminālatbildību mikstinātie un pastiprinātie apstākļi"**.
Recenzenti: prof. *Dr.iur.* Sandra Kaija (Rīgas Stradiņa universitāte); prof. *Dr.iur.* Vitolds Zahars (Daugavpils Universitāte); prof. *Dr.iur.* Anna Serebrennikova (Anna Serebrennikova) (Maskavas valsts universitāte).

Ar promocijas darbu var iepazīties LU bibliotēkā: datorika, juridiskās zinātnes, teoloģija (Raiņa bulv. 19, 2.stāvs, 203.telpa).

2016. gada 26. maijā plkst. 13.00 Baltijas Starptautiskā akadēmijā (BSA) Ekonomikas promocijas padomes atklātā sēdē Rīgā, Lomonosova 4, 319. auditorijā.

JELENA POPOVA

doktora (*Dr. oec.*) zinātniskā grāda iegūšanai aizstāvēs ekonomikas promocijas darbu **"Sociālo modeļu faktori, kas ietekmē reģiona cilvēku kapitāla attīstību"**.

Recenzenti: *Dr.oec.* Valērijs Praude (Latvijas Universitāte), profesors; *Dr.oec.* Iveta Mientule (Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija), profesore; *PhD Juraj Nemec (Masaryk University)* profesors Čehijas Republikā.

Ar promocijas darbu var iepazīties BSA Bibliotēkā Rīgā, Lomonosova 1, kā arī augstskolas mājaslapā www.bsa.edu.lv

Daugavpils Universitātes Bioloģijas promocijas padomes atklātā sēdē 2016. gada 4. martā **INESE BRIEDE** aizstāvēja promocijas darbu un viņai tika piešķirts bioloģijas nozares doktora zinātniskais grāds (*Dr. biol.*) zooloģijas apakšnozarē. Balsošanas rezultāti: par – 7, pret – nav, nederīgu biļetenu nav.

Rīgas Starptautiskās ekonomikas un biznesa administrācijas Vadībiznātnes nozares Promocijas padome 2016. gada 11.marta sēdē piešķīra vadībiznātnes doktora zinātnisko grādu (*Dr.sc.administr.*) vadībiznātnes nozares uzņēmējdarbības vadības apakšnozarē **LIENEI RESELEI**. Balsošanas rezultāti: par – 7, pret – nav, nederīgu biļetenu nav.

LLU Informācijas tehnoloģijas nozares Datorvadības, Sistēmu analīzes, modelēšanas un projektēšanas, E-Studiju tehnoloģijas un pārvaldības apakšnozares promocijas padomes atklātā sēdē 2016. gada 11. martā **AGRIS PENTJUŠS** aizstāvēja promocijas darbu un viņam tika piešķirts Inženierzinātņu doktora zinātniskais grāds (*Dr.sc.ing.*) Informācijas tehnoloģijas nozarē. Balsošanas rezultāti: par – 7, pret – 2, nederīgi – nav.

LLU Ekonomikas nozares Agrārās ekonomikas un Reģionālās ekonomikas apakšnozares promocijas padomes atklātā sēdē 2016. gada 18. martā **ANDREJS LAZDIŅŠ** aizstāvēja promocijas darbu un viņam tika piešķirts LR ekonomikas doktora grāds (*Dr.oec.*) reģionālajā ekonomikā. Balsošanas rezultāti: par – 9, pret – nav, nederīgi – nav.

Latvijas Lauksaimniecības universitātes Lauksaimniecības zinātņu nozares Laukkopības apakšnozares promocijas padomes atklātā sēdē 2016. gada 18. martā **INGA JANSONE** aizstāvēja promocijas darbu un viņai tika piešķirts lauksaimniecības doktora zinātniskais grāds (*Dr. agr.*). Balsošanas rezultāti: par – 8, pret – nav, atturas – nav.

Rīgas Stradiņa universitātes Medicīnas promocijas padome 2016. gada 23.marta atklātā sēdē piešķīra LR medicīnas doktora zinātnisko grādu specialitātē – bērnu ķirurģijā **ASTRAI ZVIEDREI**. Balsošanas rezultāti: par –6, pret – 0, nederīgi biļeteni – 1.

LU Ķīmijas zinātņu nozares promocijas padome 2016. gada 24. mar-ta sēdē piešķīra ķīmijas doktora zinātnisko grādu (*Dr. chem.*) ķīmijas nozares fizikālās ķīmijas apakšnozarē **INESEI SARCEVIČAI**. Balsošanas rezultāti: par – 5 balsis, pret – nav, nederīgu biļetenu nav.

2016.gada 31.martā LU Datorzinātnes nozares promocijas padome atklātā sēdē piešķīra **KASPARAM BALODIM** datorzinātņu doktora (*Dr. sc.comp.*) zinātnisko grādu apakšnozarē Datorzinātņu matemātiskie pamati. Balsošanas rezultāti: piešķirt – 12, nepiešķirt – nav, nederīgu biļetenu nav.

Latvijas Universitātes Ekonomikas promocijas padome 2016. gada 5. aprīlī atklātā sēdē piešķīra ekonomikas doktora (*Dr. oec.*) zinātnisko grādu ekonomikas nozarē, apakšnozarē –Tirgziņība **JELENAI ŠALKOV-SKAI**. Balsošanas rezultāti: piešķirt 8, nepiešķirt –0, nederīgu biļetenu nav.

RTU Promocijas padome P-03 2016. gada 6. aprīlī atklātā sēdē piešķīra inženierzinātņu doktora zinātnisko grādu **EDGARAM LABANAM** mehānikas nozarē, polimēru un kompozitmateriālu mehānikas apakšnozarē. Balsošanas rezultāti: par – 9 balsis, pret – 0, nederīgu biļetenu nav.

RTU inženierzinātņu nozares promocijas padome P-07 2016. gada 18. aprīlī sēdē piešķīra inženierzinātņu doktora zinātnisko grādu **MI-HAILAM KOVAĻOVAM**. Balsošanas rezultāti: par – 8 balsis; pret – 2; nederīgi biļeteni – 0.

Redaktore Zaiga Kipere.
"Zinātnes Vēstnesis".
Laikraksts iznāk kopš 1989. gada.
Reģistrācijas apliecība nr. 75.
Izdevējs: Latvijas Zinātnieku savienība.
"Science Bulletin" Association of Latvian Scientists.

"Zinātnes Vēstnesis" redakcijas padome:
akadēmiķis Juris Ekmanis (vadītājs), akadēmiķis Jānis Bērziņš,
LZA kor.loc. Jānis Kristapsons, akadēmiķis Ēvalds Mugurēvičs,
akadēmiķe Baiba Rivža, LZA kor. loc. Pēteris Trapencieris.
Redakcija: Rīgā, Akadēmijas laukumā 1.
Tālr. 67212706, 67225361, fakss 67821153.

E pasts: alma@lza.lv, lza@lza.lv
<http://www.lza.lv>
Indekss 77165.
Iespiests
SIA Zemgus LB